

Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri¹

Human Dignity as the Basis of Privacy Education: Responsibilities of the Family

Yusuf Bahri GÜNDOĞDU²

Geliş Tarihi: 07.05.2017 / Düzenleme Tarihi: 19.06.2017 / Kabul Tarihi: 20.06.2017

Özet

İslam inancına göre yaratıcı, en şerefli varlık insanı kâinatın merkezine yerleştirmiş ve bu merkezî konumu ve izzeti korumak maksadıyla tedbirler almıştır. Mekâsîd-ı Şerîa olarak formüle edilen bu tedbirlerin temelde insanın saygınlığını korumayı hedeflediği söylenebilir. İslam'daki mahremiyet anlayışı da insanın saygınlığını korumayı amaçlayan önemli düzenlemelerden bir tanesidir. İslam'da hüküm koyucu olan Allah, mahremiyetin de kaynağıdır. İnsanlar arası ilişkiler Allah'ın hükümleri doğrultusunda mahremiyet esasına uygun olarak yürütülür. Allah'ın çizdiği sınırlar çerçevesinde İslam'ın mahremiyet hassasiyeti hayatın tümünü kuşatan bir anlam kazanmış ve İslam Medeniyetinin en belirgin tonlarından biri haline gelmiştir. Bunun bir sonucu olarak hukukta, mimaride, sanatta, günlük yaşamda, evde, mabette her yerde Allah'ın bir emri olarak mahremiyet titizliğini görmek mümkündür. İslam'ın "şerefli insan" anlayışı ve bu anlayışın tabii uzantısı olan mahremiyet yaklaşımı hayatın tümünü kuşatan geniş bir husus olmakla beraber, mahremiyet duygusunun oluştuğu ve temellendirildiği mekân ailedir. Zira aile, çocuğun ilk ve aslî sosyalleşme mekânıdır. Buna göre, aile yalnızca toplumun değil, mahremiyet eğitiminin de temeli olarak kabul edilebilir. İnsanlık onuru, yüksek ahlakî değerlere sahip olmak ve buna uygun yaşamakla korunur. Doğru bir mahremiyet anlayışı da insanlık onurunu korumanın temel unsurlarından biridir. Ailelere düşen, çocuklarına sağlam bir ahlak ve mahremiyet anlayışı kazandırmaktır. Bunu yaparken mahremiyet duygusunun insanda fitrî olarak bulunduğu ve mahremiyeti korumanın insanlık onurunun korunmasında en önemli unsurlardan biri olduğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır. İslam'a göre dinî eğitimin esası kişide kulluk bilincinin oluşması olarak ifade edilecek olursa, mahremiyet duygusunun geliştirilmesi de kulluk bilincinin oluşmasındaki etkenlerden birisi olabilir. Böyle bir durumda, insanın şerefi ekseninde bir mahremiyet anlayışı, din eğitimi çalışmalarının üzerinde yoğunlaşacağı önemli alanlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Anahtar kelimeler: Mahremiyet, Fitrat, İnsanlık Şerefi, İslam Medeniyeti, Aile

Abstract

Islamic faith teaches that man is the noblest creature. The Creator placed man in the center of the universe and took measures to preserve this central position and nobility. It can be said that these measures, as formulated under the title *makasid al-shari'a* (purposes of the religious law), essentially aim at protecting man and his dignity. The Islamic concept of privacy is one of the important regulations aiming at protecting human dignity. Islam teaches that God, as the legislator, is also the source of privacy. Human relations are to be managed in line with the principle of privacy and with the rules established by God. The Islamic sensitivity of privacy has gained a significance encompassing the entire life within the divinely drawn boundaries and become a remarkable tone of Islamic civilization. For man is responsible for organizing and changing himself, society, and environment, in line with the divine model. As a result, it is possible to see the sensitivity of privacy, as a divine imperative, everywhere, in law, architecture, arts, in everyday life, at home and in the temple. Although the Islamic concept of privacy, as based on the notion of "noble humanity," encompasses the whole of life, it is family where the feeling of privacy is cultivated and established. For family is the child's first and primary place of socialization. Thus family can be considered to be the basis of not only society but also the privacy education. Human dignity can be protected by having high moral values and living accordingly. A true conception of privacy is one of the most essential factors of protecting human dignity. Families are expected to instill a sound understanding of morality and privacy into the most valuable "trusts" they are responsible for. In doing so, it should not be ignored that the feeling of privacy is intrinsic to humanity and that respect to privacy is essential to the protection of human dignity. If the essence of religious education in Islam is the formation of the consciousness of service to God, then the cultivation of the feeling of privacy may be one of the strongest factors in the said formation. Therefore, a concept of privacy based on human dignity can be considered to be one of the important areas of study in religious education.

Key words: Privacy, Disposition, Human dignity, Islamic Civilization, Family.

¹ Bu makale, 27-29 Mart 2015 tarihinde Ordu'da gerçekleştirilen Din, Ahlak ve Gelenek Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumunda sunulan tebliğin tartışılmış ve geliştirilmiş halidir.

² Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Bilim Dalı. Ordu, Türkiye.
E-Posta: yusufbahri@odu.edu.tr

Giriş İnsanlık Şerefi

İslam inancına göre âdemoğlu, Allah'ın en güzel sûrette yaratıp (Tîn, 95/4) kendi ruhundan üflediği (Secde, 32/9); şan ve şeref³ verip (İsrâ, 17/70) yerde ve gökte ne varsa her şeyi hizmetine sunduğu (Lokman, 31/20), bütün mahlûkat içerisinde en yüksek payeyi verdiği eşref-i mahlûktur (İbn Miskeveyh, 2013:54; Isutsu, 2013:93). Allah'ın halifesi (Bakara, 2/30) olarak meleklere kendisine secde ettiği yüksek bir şerefe nâil olan insan (Bakara, 2/34) aynı zamanda büyük bir "emanet" ve ağır bir sorumluluğun da sahibidir (Ahzâb, 33/72). Bununla birlikte, insanın sahip olduğu bu şan ve şerefin kaynağı Yüce Allah'tır. Zira bütün şan ve şeref Allah'a aittir (Fâtır, 35/10). Başlangıçta, selîm fitratı gereği "en şerefli varlık" ya da "hayrül-beriyeye" övgüsüne mazhar olan insan, hevâsına ve/veya şeytana uyarak potansiyel olarak "şerrül-beriyeye"ye dönüşme riskiyle de karşı karşıyadır.

İslam'a göre varlık sahnesinin merkezinde insan yer alır. İslam'ın bütün gayesi, insanın fitratına, varoluş gayesine, şeref ve saygınlığına yaraşır bir şekilde yaşamasını temin etmektir. Bu anlayışla şekillenen İslam Medeniyeti de hayatın her aşamasında insanın saygınlığını koruyacak tedbirler almıştır (Dihlevî, 1994:II-389-394). "Mekâsıd-ı Şerfa" ya da "Zarûriyyât" olarak nitelendirilen bu tedbirler canın, aklın, malın, neslin ve dinin korunmasını esas almaktadır (Baktı, 2016:II-139). Dinin emir ve nehiyleri de fitrî saflığın sürmesine zemin oluşturmak için toplumsal davranışlarımıza yöneliktir (Kılıç, 1991:18). Bütün bu esaslar bir arada değerlendirildiğinde, dinin temel gayesinin fitratı ya da insanlık şerefini muhafaza etmek olduğu söylenebilir (Kahraman, 2008:15). Bu açıdan bakıldığında "fitrat" ile "mekâsıd" arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu ilişkiye dikkat çeken İbn Âşûr (1999:85-88), fitratın Allah'ın yarattıklarında gözettiği düzen olduğuna işaret ederek, İslam'ın temel amacının insan fitratını korumak olduğunu belirtmektedir.

Fitrat ve Mahremiyet İlişkisi

Fitrat kelimesi "*yarmak, ikiye ayırmak; yaratmak, icat etmek, başlama*" manalarına gelen "fatr" kökünden isim olup (İbn Manzûr, 2003; el-İsfahânî, 1986:575) "yaratılış, belli yetenek ve yatkınlığa sahip oluş" (Hökekleli, 1996) ya da Hakk'a inkiyâd ve gizil bir ubûdiyyet yeteneği (Kılıç, 1991:15, 18) olarak ifade edilebilir. Başka bir yönüyle fitratın varlık türlerinin ilk yaratılış anındaki temel yapısını, dış tesirlerden etkilenmemiş olan ilk durumlarını ifade ettiği söylenebilir (Yazır, 1979:3822-3823; Bilgin, 2004:17). "*Sen yüzünü Hanif olarak dine, Allah'ın insanları hangi fitrat üzere yaratmışsa ona çevir.*" (Rûm, 30/30) ayetinin de insanda var edilen tabîi ve temiz fitratı ifade ettiği söylenebilir.

İslam tarihi boyunca farklı şekillerde anlaşılan ve yorumlanan fitrat kavramının temelde iki anlamı içerdiği söylenebilir (Hökekleli, 1996): Birincisi, insandaki Allah'a inanma ve onu Rabb olarak kabul etme istidadı, ikincisi ise insan tabiatının safiyet ve temizliği. Konumuz bağlamında bakıldığında fitratın üzerinde duracağımız yönü, "gerçek ve katıksız tabiatı"dır (Öztürk, 1997:39).

Bir erkek ve bir dişiden yaratılmış olan insan (Hucurât, 49/13) ruh ve bedenden müteşekkil çift yönlü, çift kutuplu bir varlıktır. Belki de insanı varlık sahnesinin merkezine koyan insandaki bu iki yönlülüktür. Ruh insanın ulvî yanlarını temsil ederken, beden de onun süflî yanlarını anlatır. İnsanoğlu fitrata uygunlukla yücelirken, aksine hareketle varlık hiyerarşisi içerisinde en alt tabakaya kadar düşebilmektedir (Tîn, 95/4-5). Varlıkların en şerefli olarak Allah'ın yeryüzündeki halifesi payesini kazanmış olan insan, yine kendinde vaz' edilen hevâ ve hevesler sebebiyle safiyetini kaybedip varlıkların esfeli olma riskini de beraberinde taşımaktadır. İslam'da kararlı bir şekilde insana değerinin hatırlatılması, onun denâete sürüklenmesine mani olmak içindir. Zira şeref yoksunluğu ve izzet-i nefis eksikliği kişiyi hataya sürükleyen sebepler arasında sayılmaktadır (el-Maverdî, 1982:533).

Allah insanın fitratında var olan safiyet, ulviyyet ve mükerremiyeti muhafaza etmek üzere çeşitli hükümler vaz' etmiştir. Bunlardan birisi de İslam'daki "mahremiyet" anlayışıdır. İslam'ın mahremiyet hassasiyetini "*fitratı, fitrata karşı korumak*" şeklinde mütalaa etmek mümkündür. Zira insan tabiatında bulunan cinsellik dürtüsü, meşru dairenin dışına çıktığında insanın değerini ve saygınlığını örseleyecek sonuçlara götürebilmektedir. Mahremiyete riayet ise bu gibi durumların önüne geçen koruyucu bir unsur olarak görülebilir.

Mahremiyet Duygusu ve Kişilik Onuru

Mahrem kelimesi etimolojik açıdan Arapça h-r-m kökünden türemiştir. Harâm, bir şeyin yasak oluşunu ifade etmektedir (el-İsfahânî, 1986:164). Muharrem ve mahrem kelimeleri de yasaklılığı ifade eden kavramlardır. Bir fıkıh terimi olarak mahrem, evlenilmesi ebediyen yasak kişilere verilen addır (Paçacı, 2015:401). Bunun dışında kelimenin "gizlilik" anlamı da vardır. Aynı kökten gelen hürmet, ihtiram ve muhterem kelimeleri de saygıyı ve saygınlığı ifade eder. Bu kelimelerin birbirine bağlı ve birbirini tamamlayan kelimeler olduğu düşünüldüğünde (Köse, 2015:117), mahrem kelimesinin "gizlilik", hürmet kelimesinin "saygı", muhterem kelimesinin "saygınlık" anlamlarının, mahremiyeti insanın saygınlığı ve gizliliğe/özel alana saygı şeklinde anlamamıza imkân verebilir.

İnanma isteği ya da istidadında olduğu gibi insandaki örtünme ve mahremiyet duygusu da insanın tabiatında var olan fitrî bir durumdur. İnsandaki "kalcılık" arzusunu (İbn Miskeveyh, 2013:235; Taylor, 2012:78; 218-219; Dökmen, 2003:3; Cevizci, 1997:73; Tatar, 2009:102) kullanarak onu sınırlarını aşmaya davet eden şeytan, maksadına ulaşarak insanın avret yerlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Ancak burada önemli olan, şeytanın telkinlerine kanarak hata eden insanın buna verdiği tepki ya da gösterdiği reflekstir. Kur'an'a göre, mahrem yerleri ortaya dökülen insan, Yaratıcı'nın tabiatında halk ettiği bir duyguyla derhal örtünmüştür (A'râf, 7/20-22). Mahremiyet duygusu insanda fitrî bir vasıf olunca da, en ilkel

³ Şeref ve onur kavramları aynı anlamda kullanılmıştır. İki kavram arasındaki fark için Bkz. Taylor, Modernliğin Sıkıntıları (Çev. Canbilen, U.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011, s.43-44.

kabilelerde bile bunu gözlemlemek şaşırtıcı olmayacaktır (Kant, 2007:131). Buna göre, selm bir fitrata sahip insanda örtünme duygusunun, onun doğuştan getirdiği bir özellik olduğu söylenebilir. Bunun aksine bir tutum ise insanın şerefli bir varlık olma vasfını zedeleyecek, belki de tümüyle ortadan kaldıracaktır.

İslam'da hüküm koyucu olan Allah, mahremiyetin de kaynağıdır (Yazır, 1997: 26; Erdoğan, 2005:519; Güllük, 2014:107; Pekdemir, 2016:130). İnsanlar arası ilişkiler Allah'ın hükümleri doğrultusunda mahremiyet esasına uygun olarak yürütülür. Günümüzde mahremiyet mevzusu her ne kadar kadın-erkek ilişkilerine indirgenmeye çalışılsa da (bkz. Göle, 2011; İbiş, 2016:211; Diler, 2014:72, 79) esasında konunun kadın/erkek ilişkisini aşan; yakın akraba/uzak akraba, usûl/fürû, karı/koca hatta kul/Allah arasındaki ilişkilere kadar uzanan geniş bir konu olduğu söylenebilir. Ayrıca mahremiyet söz konusu olunca dikkatler genellikle karşı cins yönelmesine karşın, hemcinslerin de uymaları gereken mahremiyet sınırları olduğu unutulmamalıdır (Dihlevî, 1994:II-392; Tirmizî, Kitâbu'l-edeb, 72). Başkalarına ait bilgi, belge ve durumların incelenmesi de (tecessüs) İslam'a göre mahremiyet kapsamına giren konulardan kabul edilmektedir (Kahraman, 2014:28).

Şarî'nin çizdiği sınırlar çerçevesinde İslam'ın mahremiyet hassasiyeti hayatın tümünü kuşatan bir anlam kazanmış ve İslam Medeniyetinin belirgin tonlarından biri haline gelmiştir. Zira insan ilahî modele uygun olarak bizzat kendisini, toplumu ve çevreyi düzenleme ve değiştirme yükümlülüğü altındadır (el-Fârûkî & el-Fârûkî, 1999:92). Bunun bir sonucu olarak hukukta, mimaride, sanatta, günlük yaşamda, evde, mabette her yerde Allah'ın bir emri olarak mahremiyet titizliğini görmek mümkündür (Durant, ts.:61; Cansever, 2016; Özkurt, 2016:334). Ancak bu durum hep böyle sürmemiştir. Mahremiyet anlayışı günümüzde gücünü yitirmiş vaziyettedir. Zira modern zamanlar, eski kavram ve değerleri aşındıran ve bazen ortadan kaldıran bir süreci ifade etmektedir. Mahremiyetin önemsendiği ve korunduğu zamanlardan isteyerek ya da istemeyerek bir "aleniyyet" in yaşandığı döneme geçilmiştir. Gelişen iletişim imkânları dünyayı "küresel köy" e çevirdiği gibi (McLuhan, 2007:78; Giddens, 2016:785), en güvenli sığınaklar olan evleri de mahremiyetini koruyamaz hale getirmiştir.

Mahremiyet kavramının günümüzde büyük bir dönüşüm yaşadığı ortadadır (Giddens, 2014; Bağlı, 2011:311). Günden güne *Mahremiyetin Tükenişi*'ne (Aktaş, 1995) şahit olmaktayız. Mahremiyetin aramızdan çekildiği bu günlerde insanlar mahremiyet hassasiyetleriyle birlikte şeref ve saygınlıklarını da yitirmeye başlamışlardır. Gizliliğin esas alındığı günler geride kalmış, yerini aleniyyet ve ifşâ almıştır. Bilindiği üzere internetteki etkileşimler, siber uzayın sanal dünyasında gerçekleşmektedir (Giddens, 2016:791). Sosyal ağların da sunduğu uzaktan etkileşim imkânları, mahremiyet sınırlarını adeta ortadan kaldırmış, bireyler artık farklı kişilik yüzleriyle insanların karşısına çıkar olmuşlardır (el-Üstâz, 2013; Yahya Turan, 2016:13). Artık gerçek anlamda ne beden ne de mesken mahremiyetinden söz etme imkânı kalmıştır. Mahremiyeti esas alarak inşa edilen evler, yerini gizlilikleri ifşâya izin veren yapılarla bırakmıştır. Kapı tokmağına kadar mahremiyet hassasiyetini koruyan mekânlar, internet aracılığıyla kapılarını tüm dünyaya açmıştır. Meskenler adeta özel alan olmaktan çıkıp, kamusal alana kapı aralamıştır. Doğal olarak bütün bunlar mahremiyet duygusunu zedelemiş, insanda tabii olarak bulunan mahremiyeti muhafaza refleksi zayıflamış hatta yitirilmiştir. Geline son noktada yoğun teşhirciliğin duyarsızlaştırdığı yeni kişiliklerin doğduğunu söylemek güç olmayacaktır.

Gizliliğin yerini aleniyyetin aldığı böyle bir durumda, mahremiyet eğitimi hangi esasa göre yürütülmelidir sorusu önem kazanmaktadır. İnsanları mahremiyete davet ederken, hareket noktası ne olmalıdır? Doğrusu mahremiyet konusunu yalnızca kadına, oradan da örtünme konusuna bağlamak meseleyi dar bir alana hapsedmek anlamına gelecektir.

Mahremiyet Eğitiminin Temeli

İslam'ın korumayı esas aldığı "mekasid" in aslında insanı korumayı amaçladığı söylenebilir. İnsanın korunması, fitratın muhafazasını gerektirir. İnsanda tabii bir duygu olan mahremiyetin korunması da fitratın korunması anlamına gelecektir. Öyleyse derse doğru yerden başlamak gerekir. İnsanın mükerremiyetini esas almayan, salt yasakçı bir anlayışla örtünmeye çağırın bir yaklaşımın yerine; yalnız şeklin değil ruhun da öne çıkarıldığı bir metodun tercih edilmesi daha kalıcı ve maksada uygun olacaktır. Zira insanlık değerini muhafazayı benimsemeyen bir örtünme ve mahremiyet anlayışı, "kâsiyatün âriyât"⁴ gibi çarpık neticeler doğurabilmektedir. Bu itibarla gerek evde gerekse okulda yapılacak din eğitimi çalışmalarında doğru bir mahremiyet anlayışının kazandırılması büyük önem kazanmaktadır. Ancak burada önemli olan mahremiyet anlayışının hangi esas üzerine temellendirileceğidir. Her ne kadar mahremiyet mevzusunun bir takım şekli unsurları olsa da, görüntünün arkasındaki esası ve özü kaçırmamak büyük önem taşımaktadır (Bkz. Tatar, 2009:118-119). Mahremiyet eğitimi işte bu esas ve öz dikkate alınarak verilmelidir. Mahremiyet eğitiminin temelini insanlık onurunu muhafaza anlayışı yerleştirilmelidir. İnsanlık onurunun muhafazası, fitrata uygunlukla mümkündür. Bu anlayışın temeli ailede atılmalı, okulda sürdürülmelidir.

İslam'ın "*mükerrem insan*" tasavvuru ve bu tasavvurun tabii uzantısı olan mahremiyet anlayışı hayatın tümünü kuşatan geniş bir husus olmakla beraber, mahremiyet anlayışının oluştuğu ve temellendirildiği mekân ailedir. Zira aile, çocuğun ilk ve aslı sosyalleşme mekânıdır (Okumuş, 2014:447). Buna göre, aile yalnızca toplumun değil, mahremiyet eğitiminin de temeli ve "kale" si olarak kabul edilebilir. Ancak burada öncelikle yapılması gereken "toplumun temeli" olarak kabul edilen aileyi sağlam temeller üzerine inşa etmektir. Dünyevî kaygılar ve bakış açılarıyla teşekkül olunan aile yapılarında, ulvî ve uhrevî kaygılar ya da bakış açıları görmek güç olacaktır. Aziz ve kıymetli, hatta Allah'ın yeryüzündeki halifesi bilincine sahip evlâtlar yetiştirilmeli, yine bu anlayış ve vasıflara sahip aile yapılarında mümkün olabilir. İnsanın yüksek şerefi ve evlâdın da Allah'ın ebeveyni bir emâneti olarak görülmesi (Canan, 2013:72) işe doğru yerden başlamak anlamına gelebilir. İnsan sahip olduğu yüksek mertebeye (halîfelik) uygun olarak ağır bir sorumluluğu deruhte etmiştir. Burada yetki ve sorumlulukta bir uyumluluk göze çarpmaktadır. Hiçbir mahlûka böylesine büyük bir iltifat edilmezken, hiçbir yaratılmış da böylesine büyük bir sorumluluk yüklenmemiştir. Kur'an'ın tabiriyle, arzin ve dağların bile altında ezilmekten korktuğu bu yük (emânet) insanın omuzlarında kalmıştır (Ahzab, 33/72). Burada emanet kavramı üzerinde durmak gerekir. Emanet kelimesinin sözlük anlamı, korku ve kaygının zevâli, insanın kendini güvende hissetmesidir (el-İsfehânî, 1986:30). Emanet kelimesi, bu güvenlik hâli için kullanıldığı gibi, güvenme ve koruma konusu olan, korunması istenen şey için de kullanılır (Karaman vd., 2007:364-366). Bir din terimi olarak pek çok mana yüklenen emânetin maksada en yakın anlamı, "tevhid

⁴ "Giyinik çıplaklar"

kelimesi ve inancı, adalet, okuma-yazma, akıl ve mükellef olma kabiliyeti”dir (el-İsfehânî, 1986:30-31). Bunların da tamamını, “insanın, akıl ve hür iradeye dayalı yükümlülüğü” kavramı içinde toplamak mümkündür. Buna göre ayette zikredilen emânet kavramından, sorumluluk, yükümlülük ve mükellefiyet anlamları çıkarılabilir.

İslam’a göre akıllı ve ergen her Müslüman, dinî sorumlulukların doğrudan muhatabıdır. Ancak bu sorumluluklar her zaman ferdî boyutta kalmamaktadır. Müslüman bir erkek, baba olduğu zaman; Müslüman bir kadın, anne olduğu zaman artık çocuklarının da sorumluluğunu üstlenmiş olmaktadır. “*Erkek (evin beyi) bir sorumludur ve yönettiklerinden mes’uldür. Kadın da (evin hanımı) bir sorumludur ve yönettiklerinden mes’uldür.*” (Buharî, İstikrâz, 20) hadisi ailenin bu konudaki ağır sorumluluğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öyleyse ebeveynler Allah’ın kendilerine yüklediği sorumluluğu ferdî planda yerine getirirken aynı zamanda, İslam anlayışına göre bir emanet olan çocukların da “halifelik ve emanet” bilinciyle yetiştirilmesinden doğrudan sorumludurlar. Ailenin biyolojik, psikolojik, kültürel ve eğitimsel pek çok fonksiyonundan ya da çocuğa güzel bir isim vermekten güzel ahlâk kazandırmaya kadar pek çok sorumluluğundan bahsedilebilir. Ele aldığımız konu bağlamında bakıldığında, bu fonksiyonlar ve görevler arasında ailenin öne çıkan sorumluluğunun, çocuğa iyi bir dinî ve ahlâkî eğitim vermek olduğu söylenebilir.

“*Ey insanlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.*” (Tahrim, 66/6) ayeti ailelerin çocuk eğitimi konusundaki sorumluluğunu çarpıcı bir şekilde ifade etmektedir. Aynı ayet geçmişten günümüze din eğitimi çalışmalarının da temel hareket noktasını teşkil etmektedir. Kur’an-ı Kerim’de ailelerin dikkati çekilen bir diğer ayet ise şöyledir: “*Şüphesiz hüsranı uğrayanlar kıyamet gününde kendilerini ve ailelerini hüsranı sokanlardır.*” (Zümer, 39/15). Bu iki ayet, fert fert herkesin şahsî sorumluluğunu dile getirirken, aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarını koruma mükellefiyeti ve mükellefiyetin yerine getirilmediği durumlarda ortaya çıkabilecek ciddi tehlikelere açıkça işaret etmektedir.

Lisânü'l-Arab’da, “üsre” (aile) kelimesinin anlamlarından biri olarak “koruyucu zırh” tabirinin kullanılması manidardır. Aile fertlerini, özellikle çocukları dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeden koruyucu fonksiyonu sebebiyle aileye “zırh” ismi verildiği söylenebilir. Ailenin “koruyucu bir zırh oluşu” sadece aile fertlerinin, özellikle de çocukların bir bina çatısı altında kişin soğuşundan, yazın sıcağından korunması şeklinde anlaşılmalıdır. Çocukların bakımı, beslenmesi, çeşitli tehlikelere karşı korunması da ailenin temel görevlerindedir. Ancak ailenin görev ve sorumlulukları burada bitmemektedir. Güzel bir ahlâk ve doğru bir eğitimle insanlık için hayırlı nesiller yetiştirmek, ailenin çocuğu üzerindeki koruyucu fonksiyonlarından bir tanesi ve belki de en önemlisidir.

Mahremiyet eğitiminin temeli insanlık şerefi ise bu duygunun kazandırılacağı mekân ve temel de ailedir. Aile ortamı, çocuğun dinî ve ahlâkî eğitiminin temellerinin atıldığı bir eğitim kurumudur. Bu kurumun/okulun ilk öğretmenleri anne ve babalardır (Gündoğdu, 2016:326). Diğer aile fertleri ve akrabalar bu eğitimde değişen oranlarda çeşitli roller alırlar. Aile, bir eğitim kurumu; anne ve baba da bu okulun/kurumun öğretmenleri olduğuna göre, bu öğretmenlerin sahip olduğu nitelikler önem kazanmaktadır. Özellikle bu öğretmenlerin dinî ve ahlâkî eğitim gibi kritik rolleri üstleneceği düşünüldüğünde bu durum biraz daha önem kazanmaktadır.

Ailenin Mesuliyetleri

Sorumluluk ağır ve “tehlike” büyük olduğuna göre işe doğru yerden başlamak gerekir. Burada ailenin teşekkülü sürecine dair üç hususa işaret edilebilir.

Doğru eş seçimi: “*Kadın dört şeyi için nikâh edilir; malı, soyu, güzelliği ve dini. Sen dindar olanını seç ki elin bereket bulsun.*” (Buharî, Nikâh, 15; Ebu Davud, Nikâh, 2; Nesaî, Nikâh, 13) hadisi bize bu konuda ışık tutmaktadır. Bu hadîs-i şerifte, evliliğin sağlam temeller üzerine inşâ edilmesinde doğru tercihin “dindarlık” olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte rivâyette geçen diğer seçeneklerin de evliliklerde tercih sebebi olabildiği gerçeği göz ardı edilmemiştir (el-Kâzerûnî, 2014:142-144). Bu bağlamda zikredilmesi gereken bir diğer hadis-i şerif ise şöyledir: “*Mü’min, takvadan sonra, sâliha bir eş kadar hiçbir hayır ve mutluluktan yararlanmış değildir.*” (İbn Mace, Nikâh, 5). Takva ile sâliha eşin bir arada zikredilmesi dikkat çekicidir. Nasıl ki takva insanları hatalardan ve günahlardan koruyucu bir işleve sahipse (Bkz. İyibilgin, 2016), sâlih ve sâliha eşlerin de birbirlerini ve çocuklarını maddî ve manevî tehlikelerden koruyucu bir fonksiyona sahip olduğu söylenebilir.

Hayırlı evlat niyazı: Sâlih ve sâliha eş seçimi ile mümin bir yuva/okul için doğru bir adım atıldıktan sonra, “hayırlı evlat” için dua etmek gerekir. Bu çerçevede Kur’an- Kerim’in insanlara öğrettiği dua şöyledir: “*Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla.*” (Furkan, 25/74). “Göz aydınlığı” ve “hayırlı evlat” nitelendirmelerine lâyık çocuklar için niyaz, henüz çocukların ilk hücreleri oluşmadan önce başlamaktadır. Hz. Peygamber’in çocuk niyetiyle bir araya gelen eşlere şu duayı tavsiye ettiği rivayet edilmektedir: “*Bismillah. Yarabbi! Bizden ve bize vereceğin çocuktan şeytanı uzak kıl.*” (Buhârî, Bed’ü'l-Halk 11; Müslim, Nikâh 116 (1434); Ebu Dâvud, Nikâh 44-45; Tirmizî, Nikâh 8; İbn Mâce, Nikâh 27; Ahmed b. Hanbel, 1/217).

Güzel isim vermek: Doğru eş seçimi, hayırlı evlat duasından sonra aileye düşen görev Allah’ın bahışı ve emaneti olan çocuğa güzel bir isim vermektir. İsmi insan üzerindeki psikolojik etkileri önemlidir (Bilgin, 2004:45). Hz. Peygamber çocuklara güzel isimler verilmesini tavsiye etmiştir. Bu konuda kaynaklarda Hz. Peygamber’in şu sözü zikredilmektedir: “*Sizler kıyamet günü isimlerinizle ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız. Öyleyse isimlerinizi güzel yapın.*” (Ebu Davud, Edeb, 69). Çocuğa güzel bir isim koymak, çocukla ilgili bir niyet izhârı olarak algılanabilir. Çocuğa güzel bir isim vermeyi, onun için güzel bir ahlak ve güzel bir hayat temennisi olarak kabul etmek mümkündür.

Yukarıda sıralananlar doğru bir başlangıç için şüphesiz önemlidir ancak tek başına yeterli değildir. Bundan sonra yapılması gereken aile ortamında sağlıklı bir eğitim sürecidir. Ailenin, çocuk eğitiminde birincil ve öncelikli konumu inkâr edilemez. Çocuğun dinî ve ahlâkî gelişiminde aile unsurunun önemi konu ile meşgul olan bütün kesimlerce kabul edilmiş ve eğitimle ilgili tüm faaliyetler bu gerçek üzerine inşâ edilmiştir (Dodurgalı, 2011:152). Kadim tecrübeler ve modern veriler ailenin

çocuk yetiştirmedeki yerini tartışmasız hale getirmektedir (Platon, 2016:261; Aristoteles, 2008:143; İbn Miskeveyh, 2013:53, 118; İbn Haldun, 2016:326; Kınalızâde, 2015:365-366; Taşköprüzâde, 2014:174; el-Kâzerûnî, 2014:132; Dihlevî, 1994:I-141-143; Akseki, 1991:209; Adler, 2014:183; Karakoç, 2016:42; Bilgin, 2004:128; Yavuz, 2012:35; Mehmedoğlu, 2005:22-27, Alpaydın vd., 2015; Gazi, 2016:207; Koç, 2008:49-60; Bozer, 2009:71).

Öncelikle ahlaklılığın bir şahsiyet meselesi ve nihai hedefin ahlâkî bir kişiliğin teşekkülü olduğu unutulmamalıdır. Kişiliğin teşekkülü sürecinde her şey doğru ilkeler tesis etmeye ve çocukların bunları anlayıp kabul etmesine bağlıdır (Kant, 2007:114,116,124). Ne var ki bütün bu ağır sorumluluklar ailenin omuzlarına yüklenmiş durumdadır. Hangi ahlaki erdem olursa olsun ebeveynler üzerinde hassasiyetle durmalıdır. Ancak söz konusu olan “mahremiyet” olunca, bu hassasiyet en uç noktada olmalıdır. Bununla birlikte, mahremiyet yerine ifşânın hâkim ve popüler olduğu, medya ve internet vasıtaları ile mahremiyetin neredeyse saklanamaz olduğu şu günlerde ailenin yükü bir kat daha artmaktadır.

Peki, ne yapmalı? Öncelikle çocuk aile içinde hürmeti öğrenmelidir (Topçu, 2017:124). İnsanın kıymet ve değeri aile içinde belirgin bir şekilde hissettirilmelidir. Özellikle ebeveynlerin kendi aralarında kurdukları iletişim şekli bu konuda belirleyici olacaktır. Aile içinde çocuğa hak ettiği değer verilmeli ve önemli olduğu hissettirilmelidir. Aynı şekilde ona da başkalarına hürmet öğretilmelidir. Aile ortamında oluşturulacak insana saygı değeri, mahremiyete saygıyla sürdürülmelidir. Aile büyükleri birbirlerinin odasına kapıyı tıklamadan ve izinsiz girmemeli; aynı hassasiyet çocuklarının odasına girerken de gösterilmelidir. İslam'ın belirlediği tuvalet ve banyo adabından, giyim-kuşama kadar her noktada mahremiyet titizliği gözetilmelidir (Bozer, 2009:71-74). Belki de ebeveynlerin ihmalkârlık göstermemeleri gereken en önemli hususlardan birisi mahremiyet kaideleridir. Aile ortamında oluşturulacak ortak bir dil ve semboller sistemi, çocuğun mahremiyet anlayışıyla bezenmiş bir kimlik geliştirmesinde önem arz etmektedir. Aile bireylerinin mahremiyet noktasında göstereceği kararlılık ve tutarlılık, sonuç elde etmede daha etkili olacaktır. Unutulmamalıdır ki mahremiyet anlayışında yaşanacak bir kırılma fitrata; o da insanın saygınlık ve vakarına zarar verebilecektir. Takva duygusu ve ihsan anlayışının güçlendirilmesi mahremiyetin ve dolayısıyla insanlık şerefine korunmasında önemli yardımcıları olarak görülebilir.

Sonuç

İslam inancına göre insan, aziz ve şerefli bir varlıktır. Yarattığı, insanı kâinatın merkezine yerleştirmiş ve bu merkezî konumu ve izzeti korumak amacıyla tedbirler almıştır. Mekâsıd-ı Şerîa olarak formüle edilen bu tedbirlerin temelinde insanı ve saygınlığını korumayı hedeflediği söylenebilir. İslam'daki mahremiyet anlayışı da insanın saygınlığını korumayı amaçlayan önemli düzenlemelerden bir tanesidir.

Mahremiyet insan fitratında mündemiç bir duygudur. A'raf suresinin 22. ayeti insandaki örtünme ve mahremiyet duygusunun fitrîliğine işaret kabul edilebilir. Zira ayete göre yaptıkları hata sonucu avret yerleri ortaya çıkan Âdem ve Havva derhal gizlenme ve örtünme ihtiyacı hissetmişlerdir. İnsan fitratında bir refleks olarak mevcut olan mahremiyet, İslam'ın en çok üzerinde durduğu konulardan bir tanesidir. Öyle ki, özel alana saygı ve mahremiyet hassasiyetinin İslam Medeniyetinin her sahasına yayıldığı söylenebilir. Bununla birlikte, modernleşme süreci pek çok değeri aşındırdığı gibi mahremiyet anlayışına da büyük bir darbe vurmuştur. Geline son noktada, mahremiyetin kalesi olarak kabul edebileceğimiz meskenlerde bile gizliliğin ve mahremiyetin korunamadığı bir dönemden geçmekteyiz.

Geleneklerin modernleşme karşısında tutunamayışı, mahremiyet algılarında farklılıkların doğmasına zemin hazırlamıştır. Din, ahlak, felsefe, hukuk ve sosyoloji konuya kendi pencerelerinden bakmış ve böylelikle farklı mahremiyet anlayış ve algıları ortaya çıkmıştır. Kimisi meseleye aşkın bir pencereden bakıp mahremiyeti bir hak olmanın yanında bir sorumluluk olarak görmüş; kimisi de meselenin “kutsal”la bağını görmezden gelerek salt insan hak ve özgürlüklerine indirgemıştır. İslam'da mahremiyet konusu kişilerin inisiyatifine bırakılmamış, hududu ve esasları Allah tarafından belirlenmiştir. Allah, belirlediği mahrem sınırları koyduğu hükümlerle desteklemiş ve buna uyarak korunmasını istemiştir. Dolayısıyla, mahremiyete riayet, ilahî iradeye saygıyı ifade eder. Ancak aynı durum kişilik haklarına saygı ve onurun korunması anlamında da önemlidir. Bu anlamda mahremiyet kişi için hem bir hak hem de bir sorumluluğu ifade etmektedir.

İnsanlık onuru, yüksek ahlâkî değerlere sahip olmak ve buna uygun yaşamakla korunur. Doğru bir mahremiyet anlayışı da insanlık onurunu korumanın temel unsurlarından biridir. Ailelere düşen, sorumluluklarını üstlendikleri pek kıymetli “emanet”lere sağlam bir ahlak ve mahremiyet anlayışı kazandırmaktır. Bunu yaparken mahremiyet duygusunun insanda fitrî olarak bulunduğu ve mahremiyeti korumanın insanlık onurunun korunmasında önemli unsurlardan biri olduğu dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

İslam'a göre dinî eğitimin esası, kişide kulluk bilincinin oluşması olarak ifade edilecek olursa, mahremiyet duygusunun geliştirilmesi de kulluk bilincinin oluşmasında en güçlü etkenlerden birisi olabilir. Böyle bir durumda, insanlık şerefi ekseninde bir mahremiyet anlayışı, din eğitimi çalışmalarında dikkate alınması gereken yaklaşım tarzlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Adler, A. (2014). *Çocuk Eğitimi* (Çev. Şipal, K., 5. Baskı). İstanbul: Cem Yayınları.
- Akseki, A. H. (1991). *Ahlâk İlimi ve İslâm Ahlâkı* (Sad. Aydın, A. A., 2. Baskı). Ankara: Nur Yayınevi.
- Aktaş, C. (1995). *Mahremiyetin Tükenişi*. İstanbul: Nehir Yayınları.
- Alpaydın, Y., Ayar, H., Gümüş, A. (2015). *Çocukların Dinî Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü: Beklentiler ve Zorlanma Alanları Raporu*. İstanbul: İlke Yayınları.
- Aristoteles (2008). *Aristoteles Eğitim Üzerine* (Yay. Haz. Burnet, J., Çev. Aydoğan, A.). İstanbul: Say Yayınları.
- Bağlı, M. (2011). *Modern Bilinç ve Mahremiyet*. İstanbul: Yarı Yayınları.
- Baktı, A. S. (2016). Azimet Ruhsat Bağlamında Tesettür. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Ed. Ünal, Y. vd), 27-29 Mart 2015, Ordu, C. I, ss.129-144.
- Bilgin, B. (2004). *İslâm ve Çocuk* (6. Baskı). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

- Bozer, M. (2009). *Din Eğitimi Açısından 0–12 Yaş Arası Çocuklarda Cinsel Tutum ve Davranış Eğitimi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Canan, İ. (2013). *Hz. Peygamber'in Sünnetinde Terbiye* (7. Baskı). İzmir: Işık Yayınları
- Cansever, T. (2016). *Osmanlı Şehri* (4. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Cevzici, A. (1997). *Felsefe Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: Ekin Yayınları.
- Dihlevî, Ş. V. (1994). *Hüccetullâhî'l-Bâliğa* (Çev. Erdoğan, M.). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Diler, R. (2014). Mahremiyet Eğitimi ve Önemi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C. II, S.1, ss.69-98.
- Dodurgalı, A. (2011). *Ailede Din Eğitimi* (4. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Dökmen, Ü. (2003). *Varolmak, Gelişmek ve Uzlaşmak* (7. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durant, W. (ts.). *İslam Medeniyeti* (Çev. Bahaeddin, O.). Tercüman 1001 Eser.
- el-Fârûkî, İ. R., & el-Fârûkî, L. L. (1999). *İslâm Kültür Atlası* (Çev. Kibaroglu, Z., Kibaroglu, M. O.). İstanbul: İnkilâb Yayınları.
- el-İsfahânî, R. (1986). *el-Müfredât fi Garîbî'l-Kur'an*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- el-Kâzerûnî, A. (2014). *Şerhu'l-ahlâkî'l-adudîyye* (Çev. Demir, M. ve Şensoy, G.). İstanbul: Yazma Eserler Başkanlığı Yayınları.
- el-Maverdî, E. (1982). *Edebü'd-Dünya ve'd-Dîn* (Çev. Akın, A.). İstanbul: Temel Neşriyat.
- el-Üstaz, S. A. (2013). İntihâkü hurmeti'l-hayatî'l-hassa abra'l-internet. *Mecelletü Dimeşk li'l-ulûmi'l-iktisâdiyye ve'l-kânûniyye*, C.29, S.3, ss.421-455.
- Erdoğan, M. (2005). *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Gazi, H. G. A. (2016). Makâsîdül-usra fi'l-Kur'ânî'l-Kerîm. *İLTED*, C:2, S: 46, ss. 199-225.
- Giddens, A. (2014). *Mahremiyetin Dönüşümü* (Çev. Şahin, İ., 3. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2016). *Sosyoloji* (Haz. Tüfekçioğlu vd). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Göle, N. (2011). *Modern Mahrem* (11. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Güllük, İ. (2014). Avret Mahremiyeti Prensipleri Açısından Görüntü, Gerçeklik, Sanal Âlem ve Cinsellik Üzerine Fıkıhî Bir Analiz. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S.23, ss.105-128.
- Gündoğdu, Y.B. (2016). Psikanalitik Kişilik Kuramlarına Göre Gelişim ve Değişimin İmkânı. *Turkish Studies*, Volume 11/17 Fall.
- Hökekleli, H. (1996). "Fitrat" maddesi. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. C.13, ss.47-48.
- Izutsu, T. (2013). *Kur'an'da Dinî ve Ahlâkî Kavramlar* (Çev. Ayaz, S., 5. Baskı). İstanbul: Pınar Yayınları.
- İbiş, F. (2016). Kadına İndirgenen Mahremiyetten İnsan Merkezli Mahremiyet Algısına. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Ed. Ünal, Y. vd), 27-29 Mart 2015, Ordu, C. II, ss.205-212.
- İbn Âşûr, M. Tâhir (1999). *Makâsîdüş-şeriatî'l-islâmiyye (İslam Hukuk Felsefesi)* (3. Baskı, Çev. Akyüz, V.& Erdoğan, M.). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- İbn Haldun (2016). *Mukaddime* (Çev. Uludağ, S.). İstanbul: Dergah Yayınları.
- İbn Manzûr (2003). *Lisanu'l-Arab*. <http://library.islamweb.net/> (Erişim: 30/03/2015).
- İbn Miskeveyh (2013). *Tehzibu'l-ahlâk* (2. Baskı; Çev. Şener, A., Kayaoğlu, İ., Tunç, C.). İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- İyibilgin, O. (2016). Müslüman Şahsiyetinin Korunmasında Takva Kavramı. *Uluslararası Kişilik ve Karakter İnşasında Dinin Yeri Sempozyumu*, 10-12 Haziran 2016, Ordu.
- Kahraman, A. (2008). *İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)*. Ankara: Ebabel Yayınları.
- Kant, I. (2007). *Eğitim Üzerine* (Çev. Aydoğan, A.). İstanbul: Say Yayınları.
- Karakoç, S. (2016). *Diriliş Neslinin Âmentüsü* (46. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Kılıç, S. (1991). *Fitratın Dirilişi*. İstanbul: Nehir Yayınları.
- Kınalızâde, A. Ç. (2015). *Ahlâk-ı Alâ'î* (Haz. Koç, M., 3. Baskı). İstanbul: Klasik Yayınları.
- Koç, Bozkurt (2008). Çocuğun Dinî Gelişiminde Rol Model Olarak Anne ve Baba. *Dinî Araştırmalar Dergisi*, C.11, S.31, ss.49-60.
- Köse, S. (2015). *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu* (3. Baskı). Konya: Mehir Yayınları.
- Mc Luhan, M. (2007). *Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu* (Çev. Güven, G. Ç., 2. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mehmedoğlu, Y. (2005). *Okul Öncesi Çocuklarda Dinî Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Okumuş, E. (2014). Din ve Sosyalleşme. *Turkish Studies*, 9(11): 429-454.
- Özkurt, K. (2016). Mahremiyet Anlayışının Mimariye Yansıması. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Ed. Ünal, Y. vd), 27-29 Mart 2015, Ordu, C. I, ss.333-348.
- Öztürk, Y. N. (1997). *Din ve Fitrat* (4. Baskı). İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- Pekdemir, Ş. (2016). Mahremiyet Algısı Hak Olgusu. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Ed. Ünal, Y. vd), 27-29 Mart 2015, Ordu, C. I, ss.129-139.
- Platon (2016). *Devlet* (Çev. Eyüboğlu S. & Cimcoz M. A., 29. Baskı). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Taşköprizâde, A. (2014). *Şerhu'l-ahlâkî'l-adudîyye* (Çev. Arıcı, M.). İstanbul: Yazma Eserler Başkanlığı Yayınları.
- Tatar, B. (2009). *İslam Düşüncesine Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Taylor, C. (2011). *Modernliğin Sıkıntıları* (Çev. Canbilen, U., 2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Taylor, C. (2012). *Benliğin Kaynakları* (Çev. Selma Aygül Baş ve Bilal Baş). İstanbul: Küre Yayınları

- Topçu, N. (2017). *Türkiye'nin Maarif Davası* (27. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları
- Turan, Y. (2016). İletişim Araçlarının Mahremiyet Algısını Şekillendirmedeki Rolü. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Ed. Ünal, Y. vd), 27-29 Mart 2015, Ordu, C.II, ss.11-33
- Yavuz, K. (2012). *Çocukta Dinî Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi* (3. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yazır, E. H. (1979). *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Eser Neşriyat.
- Yazır, E. H. (1997). *Alfabetik İslam Hukuku ve Fıkıh İstılahları Kâmusu*. İstanbul: Eser Neşriyat.

Summary

Islamic faith teaches that man is the noblest creature. The Creator placed man in the center of the universe and took measures to preserve this central position and nobility. It can be said that these measures, as formulated under the title makasid al-shari'a (purposes of the religious law), essentially aim at protecting man and his dignity. The Islamic concept of privacy is one of the important regulations aiming at protecting human dignity.

Privacy is a feeling intrinsic to man, a reflex in our human nature, and it is one of the topics most emphasized in Islam. It is fair to say that respect to private sphere and sensitivity of privacy have spread through all aspects of Islamic culture and civilization. Nonetheless, the subject of privacy is not limited to the relationship with the opposite sex. There are privacy rules to be observed within the same sex, and it means, according to Islam, violation of privacy to examine a private document without the permission of its owner.

Islam teaches that God, as the legislator, is also the source of privacy. Human relations are to be managed in line with the principle of privacy and with the rules established by God. The Islamic sensitivity of privacy has gained a significance encompassing the entire life within the divinely drawn boundaries and become a remarkable tone of Islamic civilization. For man is responsible for organizing and changing himself, society, and environment, in line with the divine model. As a result, it is possible to see the sensitivity of privacy, as a divine imperative, everywhere, in law, architecture, arts, in everyday life, at home and in the temple.

Although the Islamic concept of privacy, as based on the notion of "noble humanity," encompasses the whole of life, it is family where the feeling of privacy is cultivated and established. For family is the child's first and primary place of socialization. Thus family can be considered to be the basis of not only society but also the privacy education.

Family environment may be identified as an educational institution in which the foundations of the child's religious and moral education are laid. The first instructors of this institution are parents, while the other family members and relatives take different roles to various extents in this education. As family is an educational institution with parents being its instructors, the qualities of these instructors come into prominence, especially when considering that they undertake roles as vital as religious and moral education.

Human dignity can be protected by having high moral values and living accordingly. A true conception of privacy is one of the most essential factors of protecting human dignity. Families are expected to instill a sound understanding of morality and privacy into the most valuable "trusts" they are responsible for. In doing so, it should not be ignored that the feeling of privacy is intrinsic to humanity and that respect to privacy is essential to the protection of human dignity.

What should be done then? First, the child should learn respect within family. Children should be enabled to feel the value of mankind remarkably in family environment. The way of communication between parents will especially be determinant in this regard. Children should be valued as they deserve within family so that they should feel they are important. Likewise, they should be taught to show respect others. The value of respect to human beings, as cultivated within family environment, should be maintained with respect to privacy. It will be effective that family members demonstrate resolution and consistency in regard to privacy. It should be noted that a fracture taking place in the conception of privacy may harm one's disposition and hence human dignity.

If the essence of religious education in Islam is the formation of the consciousness of service to God, then the cultivation of the feeling of privacy may be one of the strongest factors in the said formation. Therefore, a concept of privacy based on human dignity can be considered to be one of the important areas of study in religious education.

